

Notițe bibliografice

intelectuali autentici. Deși Patriarhul Filotei Kokkinos ne este puțin cunoscut, fiind adesea trecut prea ușor cu vederea de cercetarea istorică, el rămâne o personalitate puternică ce a avut inițiative politice proprii, independente de cele ale împăratului, o temeinică și vastă cultură teologică și profană, fiind un patriarh desăvârșit al cărui nume poate fi cu cinstă alăturat celor ale patriarhilor Fotie și Mihail Celularie.

Drd. Ion Dăian

Filotei Sinaitul, Trezia minții și cerul inimii. Integrala scrierilor, studiu introductiv și text stabilit de monahul Raffaele Ogliari, trad. și argument de diac. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2009, 189 p., ISBN 978-973-7859-51-8

Lucrarea apărută integral într-o traducere de limbă modernă prin osteneala monahului Raffaele Ogliari, cel care a adunat și grupat scrierile Sfântului Filotei Sinaitul, prezintă la început câteva repere privind viața, opera și învățătura celor trei autori sfinți legați de Muntele Sinai: Sfântul Ioan Scărarul, Sfântul Isihie și Sfântul Filotei, despre ultimul precizându-se mai multe infirmații centrate atât pe operă - cu precădere pe *capitolele despre trezie* - cât mai ales pe învățătura duhovnicească a Sfântului: aspecte antropologice și soteriologice, despre lupta duhovnicească în care după cum afirmă monahul Raffaele „trezia minții unită cu smerenia în paza poruncilor și rugăciunea duc, pentru Filotei, la sălășluirea lui Dumnezeu în locul Său din suflet” care devine acum un „alt cer al Lui” (p. 75). După introducerea propriu-zisă ajungem la conținutul scrierilor Sfântului Filotei grupate pe teme: despre poruncile Domnului, cateheze, ascetice, capitole despre trezie și rugăciune, unde aflăm că „în noi există un război mental mai greu decât războiul sensibil” (p. 133) care nu poate fi învins decât prin curățarea conștiinței și a rugăciunii de către trezia care adună și luminează mintea înăuntru, aduce înfrânarea și anamneza morții suprimând de la început „atacul/momeala” alunecării în cercul vicios al patimilor. Lucrarea se continuă cu anexarea celor 24 de capitole ale Sfântului Isihie care au în centru tema importanței treziei în viața duhovnicească: „adevăratul monah este cel ce realizează trezia, și treaz cu adevărat e cel ce este monah în inimă” (p. 159), și se sfârșește prin prezentarea stihuirii de către monahul Agaton a scării harurilor dumnezeiești înfățișată de către monahul Teofan: rugăciunea curată care duce la „căldura inimii, la sfânta lucrare, lacrimile inimii, la pacea gândurilor, la curățirea minții, la contemplarea tainelor, strălucirea străină, la luminarea inimii și la desăvârșire” (p. 189).

Drd. Silviu Ciută

Jaroslav Pelikan, Credo. Ghid istoric și teologic al crezurilor și mărturișirilor de credință în tradiția creștină, trad. Mihai Silviu Ciurila, Polirom, Iasi, 2010, 501p., ISBN 978-973-681-928-5

Jaroslav Jan Pelikan (1923-2006) a fost persoana cea mai potrivită pentru a concepe acest volum de mărturisiri de credință, în calitatea sa de profesor Emeritus la catedra de istorie din cadrul facultății Yale, cât și ca deținător al premiului John W. Kluge acordat de Biblioteca Congresului SUA, cunoscut fiind mai ales prin celebra lucrare în cinci volume

Notițe bibliografice

intitulată *Tradiția creștină*. Pe plan personal, Pelikan a provenit dintr-o familie de pastori, tatăl său fiind pastor lutheran, iar bunicul său, episcop. Cu toate acestea, Jaroslav s-a convertit, spre sfârșitul vieții, la Ortodoxie, lăsând în urmă tradiția familiei. Volumul *Credo* este rezultatul muncii asidue pe care a desfășurat-o pe parcursul a 60 de ani de cercetare științifică, sintetizat în patru mari capitole privind mărturisirile de credință în tradiția creștină. În prima parte a cărții, sunt definite și explicate cuvintele *crez și mărturisiri de credință* ca fiind o expunere în cuvinte puține, dar precise a acelei doctrine pe care toți creștinii trebuie să o creadă. Astfel, putem afirma că, de-a lungul celor șapte Sinoade Ecumenice, există continuitate în mărturisirea crezului, ereziile neputând afecta cu adevărat credința mărturisită de către apostoli. Un aspect esențial își are originea într-un dublu imperativ creștin, *în a crede și mărturisi ceea ce crezi*. Esența crezului niceo-constantinopolitan constă pentru noi, creștinii, în devotamentul personal față de Dumnezeu, descoperit de Hristos și prezent în Biserică prin Duhul Sfânt. În partea doua a cărții, ne sunt prezentate apariția și evoluția crezurilor și mărturisirilor de credință de pe timpul Mântuitorului, când le-a poruncit apostolilor să propovăduiască toate câte i-a învățat și până în ziua de azi, când au apărut ultimele mărturisiri de credință făcute în special în timpul întâlnirilor ecumenice. Tot în acest capitol, ne este prezentată evoluția mărturisirilor de credință atât în Bisericile surori, cea Ortodoxă și cea Catolică, cât și în Bisericile Protestante – Lutherană, Calvină și Anglicană. Formarea mărturisirilor de credință ale confesiunilor creștine au fost influențate, nu accidental, ci voit de puterile politice ale vremii. Partea a treia prezintă o problemă spinoasă, și anume autoritatea crezurilor și a mărturisirilor sub mai multe aspecte, începând de la originea lor, examinarea lor cu legăturile dintre Scriptură și Tradiție și legiferarea lor ca documente răspunzând anumitor provocări ale timpului și locului respectiv. În ultima parte, este prezentată o radiografie a istoriei crezurilor și a mărturisirilor de credință din Ortodoxia Răsăriteană, din Occidentul Medieval, din epoca Reformei și din epoca creștinismul modern.

Drd. Ion Dăian

Michel Kaplan, *Bizanț*, trad. Ion Doru Barna, Editura Nemira, 2010, 372 p., ISBN 978-606-579-120-6

Michael Kaplan este un avizat profesor francez de istorie medievală al Universității Paris I Panthéon-Sorbonne, cunoscut ca fiind un bun specialist în istoria mentalităților, a comportamentelor sociale și a spațiului rural în lumea bizantină, precum și un hagiograf excelent. Volumul *Bizanț* ne introduce într-o lume extraordinară, descriind istoria creșterii și a descreșterii unui Imperiu, începând cu fondarea lui, în 330, de către Constantin cel Mare și până la căderea Constantinopolului (1453) sub asalturile lui Mehmed al II-lea. Acest volum se poate lectura, capitol după capitol, pentru a descoperi o vastă panoramă a societății bizantine, fiind însă conceput astfel încât cititorul să aibă posibilitatea de a extrage ușor informațiile necesare prin împărțirea sa în două planuri mari. Primul este *Bizanțul*, cu capitolele *Istoria*, *Teritoriul*, *Organizarea politică și socială* și *Economia*, iar al doilea, *Bizantinii*, având capitolele *Timpul*, *Religia*, *Literatura*, *Artele*, *Divertimentele* și *Viața privată*.

Pr. drd. Sorin Doru VasIU